

**14th Edition of the International Conference on Sciences
of Education. Learning for Life - ICSED 2016, 12-13
May 2016, Suceava (Romania) & Chernivtsi (Ukraine)**

**Studies and Current Trends in Science of Education
Editors Otilia CLIPA & Constantin-Florin DOMUNCO
ISBN: 978-973-166-435-4; e-ISBN: 978-973-166-475-0**

Educational Impact upon Social Sustainable Development

**Daniela NEAMȚU
Daniela BURAC**

pp.185-195

©2016 The Authors & LUMEN Publishing House.

Selection, peer review and publishing under the responsibility of the editors.

How to cite: Neamtu, D., & Burac, D. (2016). Educational Impact upon Social Sustainable Development. In O. Clipa & C. F. Domunco, (eds.), Studies and Current Trends in Science of Education (pp. 185-195). Iasi, Romania: Editura LUMEN.

Educational Impact upon Social Sustainable Development

Daniela NEAMȚU¹
Daniela BURAC²

Abstract

Quality of education represents a previous condition for social sustainable development. The concept of sustainable development has changed in time, without existing an universal model of education. For sure, such a model cannot be conceived, because there are different approaches of education for each society, which vary from economic, cultural and technological points of view. Education for sustainable development brings in the same time a new motivation for the educational act, offering the opportunity to those involved, to creatively participate to identify solutions and evaluate the alternatives to create a sustainable future. Taking this into account, we can define it as transposing the abstract in reality, by putting in the centre of attention the human potential and knowledge. Knowledge means power, which denotes that, as long as a person assimilates more information, his potential and abilities will significantly grow. Education is going to assure support for young adults, in general, in this continuously changing world, global and full of challenges and uncertainties, helping them realize the complex relationships and action mode that they have to adopt. The basic concept of the society based on knowledge for a sustainable development is data, information and knowledge. Knowledge always represented a motric force of change, a powerful determinant of progress in all domains. Starting from these reasons, the present paper proposes itself to investigate the relationship between education and social sustainable development, being a pylon in the conversion of sustainable development.

Keywords

Sustainable development, education, human assets.

1. Revizuirea literaturii de specialitate

1.1. Dimensiunile durabilității

Conceptul de dezvoltare durabilă (sustenabilă) s-a cristalizat în timp, pe parcursul mai multor decenii, în unele dezbateri științifice profunde pe

¹ Stefan cel Mare University of Suceava, email: danan@seap.usv.ro.

² Stefan cel Mare University of Suceava, email: danaburac@usv.ro.

plan internațional și a dobândit sensuri politice precise în contextul globalizării conform (Strategiei Naționale de Dezvoltare Durabilă, Orizonturi 2013-2020-2030, 2008). În istoria recentă, primul semnal că evoluțiile economice și sociale ale țărilor lumii și ale omenirii ca un întreg, nu pot fi separate de consecințele activității umane asupra cadrului natural conform raportului din 1972 al Clubului de la Roma intitulat Limitele creșterii (Raportul Meadows). Documentul rezuma informațiile privind evoluția a cinci factori (creșterea populației, impactul industrializării, efectele poluării, producția de alimente și tendințele de epuizare a resurselor naturale), sugerând concluzia că modelul de dezvoltare din acea perioadă nu poate fi susținut pe termen lung.

Relația problematică dintre om și mediul natural a devenit una din preocupările comunității internaționale de la Conferința a ONU asupra Mediului (Stockholm, 1972) și s-a concretizat în lucrările Comisiei Mondiale pentru Mediu și Dezvoltare, instituite în 1985. Raportul acestei Comisii, (G. H. Brundtland, 1987) a oferit prima definiție acceptată a dezvoltării durabile ca fiind „o dezvoltare care satisface nevoile generației actuale fără a compromite șansele viitoarelor generații de a-și satisface propriile nevoi”. Conceptul de dezvoltare durabilă propune o abordare integrată a factorilor politici și decizionali, în care protecția mediului și creșterea economică pe termen lung sunt considerate complementare și interdependente.

Din acest punct cheie, problemele complexe ale dezvoltării durabile au dobândit o dimensiune politică globală, fiind abordate la cel mai înalt nivel la Conferința Mondială pentru Mediu și Dezvoltare Durabilă de la Rio de Janeiro (1992), la Sesiunea Specială a Adunării Generale ONU și adoptarea Obiectivelor Mileniului (2000) și la Conferința Mondială pentru Dezvoltare Durabilă de la Johannesburg (2002). Ei au subliniat, astfel, programe concrete de acțiune la nivel global și local (Agenda 21 Locală) în conformitate cu principiul „să gândim global și să acționăm local”. Kates, Parris și Leiserowitz (2005) oferă o altă alternativă prin care conceptul de „dezvoltare durabilă” poate fi analizat, prin prisma obiectivelor sale: ce este de dezvoltat și ce este de susținut, de conservat. Categoria „de dezvoltat” este împărțită în trei sub-categorii: oameni, economie, societate. Pentru oameni, sustenabilitatea are implicații în domeniul educațional, al creșterii ratei de supraviețuire la copii, creșterea speranței de viață, crearea de oportunități egale sau creșterea șanselor de acces la diferite oportunități, echitate. În ceea ce privește componenta economie, dezvoltarea face referire la consum, producție și bunăstare. Dezvoltarea la nivelul societății se regăsește la nivelul regiunilor, statelor, a instituțiilor și a capitalului social.

2. Trinomul: Oameni- Economie-Societate

2.1.Capital uman - dezvoltare durabilă

Întotdeauna, s-a recunoscut faptul că resursa umană reprezintă factorul cel mai important pentru o entitate, iar potențialul uman educat este o bogăție adevărată.

Evoluția economică a unei națiuni este în strânsă dependență de resursele pe care aceasta le are disponibile la un moment dat. Dincolo de dotarea cu factori fizici, cei care sunt în măsură să dea ritmul creșterii și dezvoltării sunt înșiși membrii națiunii în cauză. Munca depusă și calitatea ei, potențialul pe care fiecare individ este dispus să-l fructifice în activitățile economice, nivelul de educație și starea de sănătate - toate acestea caracterizează factorul uman, generator de capital. Studiile referitoare la capital uman ca și concept, implicare, diversificare, compoziție sau semnificație au fost și sunt destul de ample. Istoricul privind termenul de capital uman cunoaște multe abordări, după cum a fost acceptat sau respins de către lumea academică și de către clasa politică. Termenul de capital uman a fost utilizat cu mult timp înainte în economie, chiar dacă a cunoscut afirmarea și structurarea conceptuală abia după deceniul 7 al secolului XX.

Economiștii Frederich List și Alfred Marshall raportau la „capital” capacitatea omului de a munci, cunoștințele, deprinderile, pregătirea profesională, incluzându-le în structura avuției naționale.

F. List a realizat o conexiune între bogăția unei națiuni și „*capitalul spiritual al omenirii*” afirmând: „Situția actuală a națiunii este o consecință a acumulării tuturor descoperirilor, invențiilor, ameliorărilor, perfecționărilor și eforturilor tuturor generațiilor care au trăit înaintea noastră; ele constituie capitalul spiritual al omenirii actuale și fiecare națiune este productivă numai în măsura în care a știut să-și însușească aceste cuceriri ale generațiilor trecute și în măsura în care a știut să le sporească prin altele noi...”. Pentru a veni în completarea ideilor anterioare, F. List afirmă: „*principala bogăție a omului sunt cunoștințele*”.

Alfred Marshall, reprezentantul școlii neoclase, a atenționat asupra investițiilor în educație și instruirea profesională, ca factor de dezvoltare, considerându-le „*investiții naționale*”, „*cel mai de preț din tot capitalul este acela investit în ființa umană*”. În opinia sa, învățământul devine creator al bazei de adaptabilitate și mobilitate profesională a forței de muncă. A. Marshall abordează cunoștințele ca „cele mai importante surse ale producerii” și consideră că „organizațiile dezvoltă cunoștințele”, astfel acesta denumesc teoria capitalului uman ca fiind „ireală”. Ideea potrivit căreia instruirea și nu capacitatea nativă a individului este importantă în înțelegerea diferențelor

de salarizare, se regăsește și la Karl Marx. În opinia sa „*forța de muncă în mâinile lucrătorului este marfă dar nu capital, în calitate de capital circulant ea funcționează după vânzare în mâinile capitalistului în timpul procesului de producție.*”

În opinia lui Jacob Mincer capitalul uman are un rol dual în procesul creșterii economice:

- ✓ ca stoc de abilități – produs de educație și instruire, capitalul uman este un factor de producție alături de capitalul fizic și „munca brută” în producerea output-ului;
- ✓ ca stoc de cunoștințe, el este o sursă de inovație, o cauză importantă a creșterii economice.

Contribuțiile principale la dezvoltarea teoriei capitalului uman sunt atribuite în mod special lui Becker. Trebuie menționat că modelul teoretic beckerian și în genere cel al capitalului uman abordează în mod special educația universitară din motive ușor de înțeles (individul are vârsta legală de a lucra, în consecință se poate afirma că renunță la venituri din activități lucrative, investind în educație). Meritul principal al teoriei capitalului uman este acela că formalizează relația dintre educație și veniturile obținute pe piața muncii, deși „abordarea economică a comportamentului uman nu este nouă.” (Becker, G., 1994),

Conform opiniei lui Lucas (1988), capitalul uman se focusează asupra faptului că modul în care un individ își alocă timpul pentru realizarea diverselor sale activități într-o perioadă curentă de referință, influențează productivitatea sa în perioadele de timp viitoare, iar acumularea capitalului uman reprezintă „o activitate socială ce implică interrelaționarea grupurilor de persoane într-o manieră unică ce nu își găsește corespondentul în procesul acumulării capitalului fizic.”

În opinia lui Cohen și Soto (2007) rolul pe care capitalul uman îl joacă vis-a-vis de creșterea economică reprezintă un subiect deschis în dezbateri în literatura de specialitate, și asupra căruia a intervenit mai multe schimbări de optică în ultimele decenii.

Dintre cercetătorii mai recentți care s-au ocupat de teoria capitalului uman îi putem aminti pe W.A. Lewis, Simon Kuznets, Douglass North și alții. Faimos pentru demersurile sale în domeniul dezvoltării economice, economistul englez W.A. Lewis menționează printre cauzele principale ale creșterii economice și „progresul științific”. El identifică, în afară de educație, alte două cauze ale creșterii productivității factorului uman: îngrijirea medicală și regimul alimentar.

Figura 1. Direcții de amplificare ale promovării educației pentru dezvoltare durabilă *Sursa:* <http://www.arin.ro/proiecte/ecojob/FinalMaterial.btm>

2.2. Capitalul social în ecuația dezvoltării durabile.

Educația se desfășoară în societate fiind rezultatul relațiilor de schimb interpersonal, dar și mijlocul de stimulare a cooperării sociale. Conceptul de capital social este relativ nou, iar definierea acestuia este încă într-un proces în curs de desfășurare.

Dezvoltarea conceptului de capital social și influența sa în științele sociale de astăzi, se datorează în mare măsură în activitatea lui Pierre Bourdieu, James Coleman și Robert Putnam. Din perspectivele sociologice, autorii amintiți au identificat capitalul social cu un ansamblu de instituții (formale și informale) și organizații sociale (verticale și orizontale) care facilitează cooperarea indivizilor în dobândirea unui beneficiu mutual și cu incidente asupra eficienței activității dintr-o comunitate.

În viziunea lui Putnam, există două tipuri distincte de capital social, pe care el le numește *bridging social capital* și *bonding social capital*. Capitalul de tip *bridging* este descris de conexiunile ce se formează între grupuri sociale diferite, în timp ce capitalul *bonding* este dat de legăturile formate în interiorul unui grup social. Luând în considerare efectul produs la nivelul societății, se apreciază că primul tip de capital generează preponderent efecte pozitive, pe când cel de-al doilea induce efecte negative, manifestate prin pierderea flexibilității sociale și retragerea în interiorul grupurilor.

James Coleman sugerează ideea conform căreia capitalul social reprezintă un concept care funcționează atât între indivizi, cât și între

instituții pentru a acționa în atingerea scopurilor. Portes însă definește capitalul social ca fiind „...abilitatea actorilor sociali de a-și asigura anumite beneficii prin participarea la rețele sociale sau prin integrarea în alte structuri sociale.” Mai formal, capitalul social se referă la normele și valorile care fac ca indivizii să acționeze colectiv: solidaritatea, reciprocitatea, generozitatea, supunerea față de autorități etc. sunt calități cognitive sau predispoziții generate de credința în sau afilierea la anumite norme sau valori.

Cu alte cuvinte, starea de bine a unei societăți are la bază și interacțiunea socială dintre membrii ei. Ingredientele de bază ale capitalului social și care reprezintă mecanismele prin intermediul cărora acesta își produce efecte sunt ilustrate sugestiv în figura nr.2.

Aceasta scoate în evidență care sunt de fapt rezultatele capitalului social, atât pe cele productive (de exemplu, reducerea costurilor tranzacțiilor), cât și beneficiile de consum directe - este mai plăcut să trăiești cu oamenii în care te poți baza, decât cu oameni în care să nu ai încredere. Fiind componente ale capitalului uman, cele două concepte par a se sprijini reciproc unul pe celălalt. Claudia Goldin și Lawrence Katz, într-un studiu cu privire la evoluția învățământului secundar în Statele Unite, susțin afirmația conform căreia capitalul social afectează și este afectat de acumularea de capital uman. Educația și studiile pot susține deprinderile, îndemânarea și valorile ce contribuie la cooperarea socială. Să vorbești despre educație și performanță economică durabilă, fără a face referiri la capitalul uman și cel social, este ca și cum ai aplauda cu o singură mână.

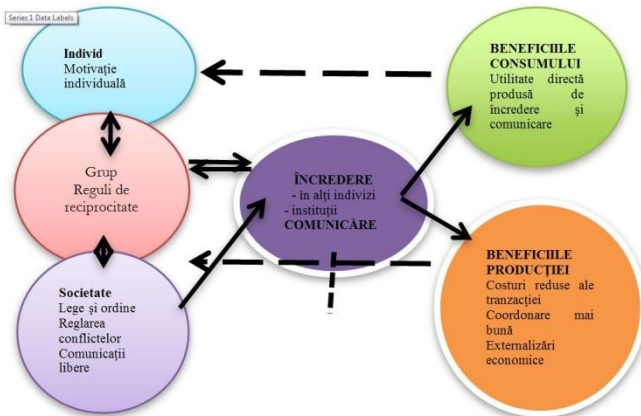

Figura nr. 2 Surse și produse ale capitalului social

Sursa: prelucrare după Grootaert și Thierry van Bastelaert, (2003), *The Role of Social Capital in Development: An Empirical Assessment*, United Kingdom at the University Press, Cambridge.

Cele două forme de capital au propria grupă de elemente supuse procesului de comensurare în vederea obținerii de rezultate. *Capitalul uman* utilizează în procesul de măsurare *durata studiilor, calificările, competențele* în vederea stabilirii *rezultatelor directe și indirecte*, respectiv a *veniturilor, productivității muncii, a nivelului de sănătate și a activității comunitare*, în timp ce *capitalul social* măsoară *atitudini, valori, gradul de participare a indivizilor la procesele din cadrul economiei inovatoare, numărul membrilor unei rețele precum și gradul de încredere* urmărind rezultate precum *coeziunea socială, randamentele economice* și, nu în ultimul rând, a *dezvoltării sociale a capitalului social*.

În tabelul nr. 1 prezentăm schematic asemănările și deosebirile între capital uman și capital social.

Tabelul nr. 1 Asemănări și deosebiri între capital uman și capital social

	Capital uman	Capital social
Obiect	Individul	Raporturile relaționale
Comensurare	Durata studiilor Calificări Competențe	Atitudini Valori Participare Numărul de membri ai rețelei Gradul de încredere
Rezultate	Directe: venituri, productivitate Indirecte: sănătate, activități comunitare	Coeziune socială Randamente economice Dezvoltarea capitalului social
Modelare	Liniară	Interactiv

Sursa: Tom Shuller, (2001), Les roles complementaires du capital humain et du capital social.

Putem afirma că teoria capitalului social se bazează pe strategii sociale și economice pe termen lung, cunoscut fiind faptul că funcționarea durabilă a economiei este dată de calitatea relațiilor sociale. Numeroasele studii și analize empirice efectuate de savanți asupra capitalului social au remarcat importanța relațiilor sociale asupra difuzarea noilor informații, a educației, cunoștințelor în contextul creșterii economice.

3. Impactul educației asupra dezvoltării sociale durabile

Datorită caracterului puternic local și național, există o varietate de forme și alternative de implementare a educației și evident, și o varietate de definiții și înțelegeri ale conceptului. De cele mai multe ori „educația pentru dezvoltare durabilă este văzută simplu ca educația care ajută în călătoria noastră către sustenabilitate” (Beames, Higgins, Nicol 2012) sau altfel spus EDD este “un proces de învățare (sau o abordare a predării) bazat pe idealurile și principiile pe care se bazează sustenabilitatea” așa cum definește Wals (2009).

Educația, fiind un subiect de un real interes în cadrul societăților moderne, nu e nimic surprinzător că analizele instituționale ale educației au fost prezente în cadrul științelor sociale de mai bine de un secol. De la studiile inițiale ale sociologilor cum ar fi Durkeim (1956), și Weber (1947), la Veblen (1918), și Waller (1932) și până la sociologii contemporani cum ar fi Archer (1979), Collins (1979) experți în sociologie au recunoscut importanța educației și implicațiile sale instituționale. Educația contribuie la conservarea ordinii sociale prin transmiterea de valori, standarde, atitudini, și cunoștințe generațiilor succesive, și în același timp educația face posibilă schimbarea prin dezvoltarea și formarea capitalului uman, figura nr.3.

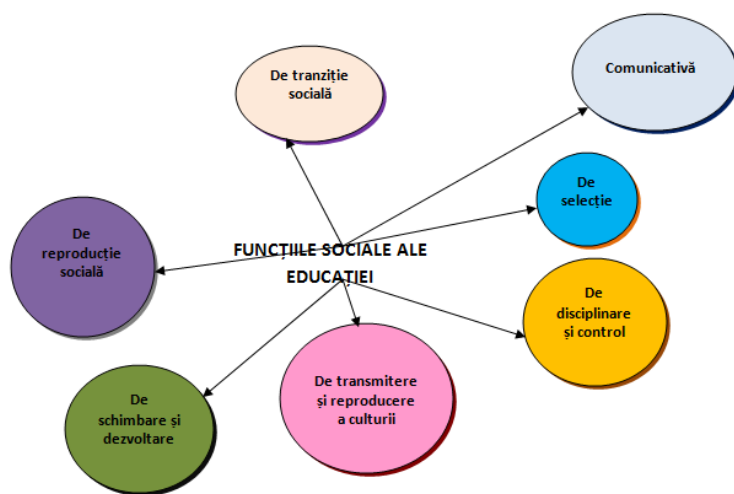

Figura nr. 3 Funcțiile educației raportate studiilor sociologice

Sursa: adaptare după literatura de specialitate.

Potrivit raportului OCDE, Education at glance, 2010: „o populație permanent bine educată și pregătită este esențială pentru bunăstarea economică și socială a țărilor. Educația joacă un rol cheie în înzestrarea

indivizilor cu cunoștințele, abilitățile și competențele necesare pentru participarea efectivă în societate și în economie.” Un alt punct de vedere ar fi că o forță de muncă superior educată este esențială pentru asigurarea creșterii productivității, și prin urmare, pentru realizarea creșterii economice. Această afirmație este practic susținută și de rezultatele unor modele pe baza noilor teorii ale creșterii și care argumentează că o educație mai mare a forței de muncă generează o creștere a capacității de inovare a lucrătorilor ceea ce determină în final creștere economică.

Putem spune, conform figurii nr. 4, că unele indicii potrivit cărora educația contribuie la creșterea economică durabilă, în literatura economică, constau în faptul că țările ce prezintă rate mai mari de creștere economică sunt înzestrate cu forță de muncă ce deține nivele superioare de educație formală. Un alt indiciu ar fi că, în general, persoanele cu un grad superior de educație obțin câștiguri mai mari, ceea ce s-ar traduce printr-o productivitate mai mare și deci o creștere economică. O condiție esențială ar fi că o populație bine educată și calificată „manifestă tendința de a fi relativ mai sofisticată din punct de vedere tehnologic.”

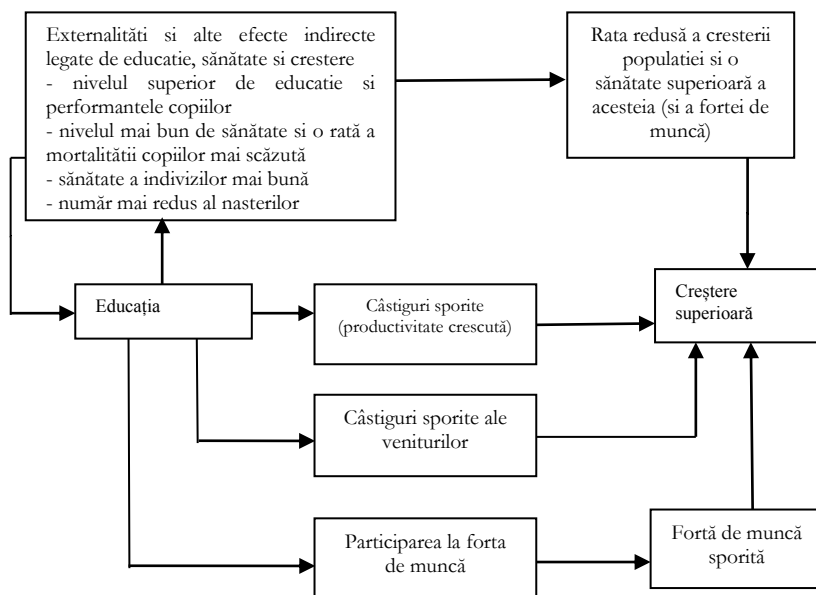

Figura nr. 4 Efectul economic al educației asupra creșterii economice

Sursa: Risikat Oladoyin S. Dauda, (2010), *Investment in Education and Economic Growth in Nigeria: An Empirical Evidence*, *International Research Journal of Finance and Economics*, pp.158 - 169. <http://www.sciencedirect.com/>.

Concluzii

Dezvoltarea durabilă este un concept dinamic, având o multitudine de dimensiuni și interpretări. Pe de o parte este văzut ca un proces de schimbare permanentă, foarte legat de contextul local, nevoile și priorități zonale. Mulți specialiști nu se limitează la o singură definiție a acestui concept, fapt ce conduce firesc la conștientizarea problematicii la care ne referim. Iar această problemă se numește *nevoia de a asigura un viitor durabil popoarelor lumii și planetei Pământ*.

Asistăm în prezent la o extindere a preocupării pentru educație, la modul generic, în noi spații ale vieții umane, sociale, profesionale și economice. La nivelul științelor economice se cristalizează nuclee de studiu precum nevoia de angajați tot mai bine informați, fenomenul de extindere și universalizare a învățământului, inclusiv superior, implicațiile socio-economice ale dimensiunii educaționale, rolul acesteia în dezvoltarea economică durabilă.

O concluzie esențială care derivă din acest studiu este aceea că educația a evoluat treptat ca și instituție civilizatoare a societății umane, într-o indescifrabilă întrepătrundere cu particularitățile vremelnice ale contextului istoric, filosofic, economic, politic și social. Într-o scurtă analiză putem spune că prima componentă face mai mult referire la dezvoltarea de cunoștințe despre dezvoltarea durabilă și deci focalizează mai bine conținuturile acesteia, educația pentru sustenabilitate face referire la dezvoltarea de abilități pentru o dezvoltare durabilă iar educația ca sustenabilitate lucrează atât pe cunoștințe și abilități dar și pe atitudini. Împreună cele trei conturează ideea de schimbare în educație, chiar la nivel de paradigmă.

”Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul **“SOCERT. Societatea cunoașterii, dinamism prin cercetare”**, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/132406. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. **Investește în Oameni!**”

Bibliografie

- Beams, S., & Higgins, P., & Nicol, R. (2012). *Learning outside the classroom. Theory and guidelines for practice*. New York: Routledge.
- Becker, G. (1994). *Capitalul uman o analiză teoretică și empirică cu referire special la educație*. București: Editura ALL. pp. 109-119.

- Cohen D., Soto M. (2007). Growth and Human Capital Good Data, Good Results. *Journal of Economic Growth*, 12(1), 51-76. <http://dx.doi.org/10.1787/725160520154>
- List, F. (1973). *Sistemul național de economie politică*, Cap.12, pp. 121-129. București: Editura Academia R.S.R.
- Lucas, R. (1998). On the mechanics of economic development. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 13- 42.
- Marshall, A. (1907). *Principles of Economics*. Fifth edition, London: MacMillan.
- Marx, K., Engels, F. (1966). *Capitalul- critica economiei politice. Opere*, vol. 23. Editura Politică.
- Mincer, J. (1970). The Distribution of Labor Incomes: A Survey With Special Reference to The Human Capital Approach. *Jurnal de Economie*, 8(1), 8, format electronic pe www.kumlai.free.fr
- OECD, (2010). *Education at a glance*. OECD Indicators. Paris: OECD Publications. <http://www.oecd.org>.
- Portes, A. (1995). *The Economic Sociology and the Sociology of Immigration: Essays on Networks, Ethnicity, and Entrepreneurship*. New York: Russell Sage Foundation.
- Shuller, T. (2001). *Les roles complementaires du capital humain et du capital social*.
- Smith, A. (2005). *An Inquiry into the Nature and Causes of The Wealth of Nations*. A Penn State Electronic Classics Series Publication, Pennsylvania State University.
- Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă a României (2008) Orizonturi 2013-2020-2030, versiunea VI, Rev.1. <http://www.agenda21.org.ro/download/dl/StrategiaNatDezDurabila.pdf>
- Van Bastelaert, T., Grootaert, C. (2003). *The Role of Social Capital in Development: An Empirical Assessment*. Cambridge: United Kingdom at the University Press.
- Wals, A.E.J. (2010). *Message in a Bottle: learning our way out of unsustainability*. Wageningen: UNESCO
- World Commission on Environment and Development <http://www.arin.ro/proiecte/ecojob/FinalMaterial.htm>